

pite secerni posse.» Mornæi autem librum, aiunt Sorbonici DD. innumeris execrandis blasphemis atque impietatis scatere, ac propodus mendaciorum ac hæreson pridem damnatarum centonibus interpolatum : ideoque tamquam legi divine, naturali, canonice etc. omnino contrarium, hereticum, furiosissimum, seditiosissimum, impudentissimis calumniis refertissimum, damnum, execrandum etc. Atqui ea que Mornæus protulit, plane conformia sunt iis, quæ hactenus de Roman. Pontifice effutis Amesius, ut utriusque libros conferenti patebit. Ergo judicio Theologorum Parisiensium toties ab Amesio laudatorum, eamdem ipse censuram meretur. Jam porro examinanda.

§. UNICO.

Objectiones Gerhardine.

Per pauca profert, quæ non in Amesianis excusa fuerint.

Thesi 63. refert, quod Bellarm. lib. iv. de Roman. Pont. cap. 14. Joannem XXII. ab intento hæresis criminis vindicaturus inter cetera scribat, Joannem XXII. pridie ante mortem partem declarasse, partim etiam revocasse sententiam suam. Primum enim testatum : « Si numquam in anima habuisse hanc questionem definitiendi ; deinde, existimare se jam probabiliorum esse sententiam illam, quæ assert, Beatos furi visione divina ante diem iudicii, et hanc sententiam se amplecti, nisi aliquando Ecclesia aliud definierit cuius definitionis sua omnes sententias libentissime subiicit. Hinc juxta artem suam Quodlibeticam infert Gerhardus, ut sequitur : « Credidit ergo Joannes ille Pontifex, Eccle-

sia judicium esse superius quam suum, cum Ecclesie judicio suum se libertissime subiicare assaret. Illud vero Ecclesie judicium a Pontificis judicio distinctum, etiam ex ipsius Bellarmino hypothesi, non potest esse aliud, quam judicium concilii, quod proinde vocant Ecclesie representativam». Stupide an fraudulenter hic Gerhardus deliret, decerent Puritani Jenenses. Hoc certum, Joannem XXII. Papam, tantum ut privatum Doctorem, ita sensisse, et dixisse, adeoque judicium suum privatum subjecisse judicium Papæ ex cathedra definitiis, sive cum, sive sine concilio generali. Quod vero addit : « Etiam ex Bellarmino hypothesi, judicium illud non posse esse aliud quam concilii generalis», verum quidem est, si intelligatur de judicio concilii generalis una cum Papa ; sed sic nihil ad rem facit ; si vero loquatur de concilio acephalo, splendide errefat.

Th. 68. affirmat, « esse parum rationem inter actum infidelitatis, et alia crimina notoria, ac graviora: in ordine ad hoc ut Papa judicetur a Concilio »; additio « id constare ex I Tim. v. vers. 8. » At quomodo hoc exinde constat, nisi elicatur ope artis Quodlibeticæ ? Th. ult. contendit, vel tertiam propositionem Bellarmino esse vere de fide, aut primam et secundam, ex quibus Bellarm. tertiam deducit, esse de fide « fere » tantum. Resp.: Prima est omnino de fide, secunda tantum fidei proxima, quia nec aperte in Scriptura aut traditione habetur, nec alicubi definita est : ergo similiter tertia. Et universum nulla propositionis Theologica, qua talis, censetur ita de fide, ut oppositam tenens habeatur hereticus.

VINDICÆ

PRO LIBRO TERTIO

DE ECCLESIA MILITANTE

TOTO ORBE TERRARUM DIFFUSA.

Ad CAPUT I.

Ad CAPUT II.

Amesius ut priorem librum finivit, ita hunc orditur a cavillis et calumniis ; at enim : « Duo hic gravia et fundamentalia vitia, vel ex negligencia, vel ex fraude, in principio occurront contra leges bene dissidenti. I. Quod Bellarminus partem Ecclesie, militantem scilicet aggredit tractare, et tamen nihil omnino tradit de tota illa Ecclesia, cuius partem appellat militantem, illud certe hoc artificio luerat, quod imperitos lectores lateat, quando vel illi tribuit militanti Ecclesie, quae sunt propria totius, non hujus partis, vel etiam illa, quæ a communis Ecclesie natura, atque aede a militante sunt prorsus aliena.... Secundum vitium est, quod iustam distributionem illius Ecclesie omittit, ejus partes vult explicare etc. » Respondeo : Amesius de lana caprina tricatur, Bellarminus controversias fidei tractat, quas inter non est aliqua de Ecclesia in communi. Cur ergo speciale de hac tractatum præmitteret ? Falsum vero esse, quod Bellarminus militanti Ecclesie a tribuat, quae sunt propria totius, vel a militante prorsus aliena, in decursu libri patebit. Nodus etiam in scirpo queratur, dum exiguit distributio Ecclesie in militante, purgantem, triumphantem, mox in hujus libri vestibulo ponenda. Numquid enim sufficit eam in indice omnium controversiarum, in principio totius operis apparere? Quibus eam impugnare libuerit, affat id poterunt in toto libro de purgatorio ; de quo tota est controversia.

Lib. iv. cap. 4. Tertio docet præterea esse quamdam Ecclesiam externam, in qua sint boni et mali. Ibid. Jam porro videamus, quam perit circa hæc negotiatur Amesius. I. Omissa 3. et 5. sententia, de reliquis ait : « Non sunt ista tres sententiae, sed una et eadem, cum varietate aliqua verborum explicata ». Resp. : Hoc esse aperte falsum. Nam Pelagiani et Lutherani prorsus damnant illum Calvinistarum Prædestinatorem congregationem. Verum quidem est, Calvinistas conflare suam sententiam ex omnibus illis tribus, quod et indicat quinta sententia a Bellarmine relata; sed quonodo hinc sequitur, apud alios non esse separatos eos errores? Ait Amesius 2. « Haec una sententia (Calvini) non potest esse heretica, nisi præter Scripturam, non veteres tantum Patres, sed et Thomas Aquinas, et Nicolaus ipse Papa, qui cap. Ecclesia de consecrat. dist. 4. Ecclesiæ definitiv. : Collectionem fidelium, dicuntur heretici ». Resp. : Nee Sacra Scriptura, nec Patres, multoque minus S. Thomas et Nicolaus Papa usquam definiunt Ecclesiæ, qua sit collectio « justorum prædestinatorum ». Sed absurdus haec heres suo loco seorsim excutetur. Quantum ad nomen « fidelium », illud a Nicolo Papa sine dubio positum est juxta acceptiōnem Catholicam, non juxta musteum Lutheranorum et Calvinistarum abusione. Et hoc eodem modo definitur Ecclesia in art. 7. Confess. August. edition. prime germanicae; quod tamen in latina editione prima Caesar oblatæ mutatum in « congregationem sanctorum », ideoque ab eodem rejectum est.

Bellarum. : Confessioniste et Calvinus docent, duas esse Ecclesiæ. 1. Veram, quæ est Sanctorum fidelium congregatio. 2. Externam, quæ nomine tantum est Ecclesia, in qua boni et mali reperiuntur; malos esse in Ecclesia, non de Ecclesia. Amesius : « Calumnia est manifesta, quod impingitur illis duarum Ecclesiæ militantum fictio. Non distribuunt Ecclesiæ militanteum in duas species; sed duplum respectum, aut considerationem unius et ejusdem Ecclesiæ distinguunt; unam quoad essentiam internam, et alteram quoad modum existendi externum. Idem plane est quod Bellarm. ipse refert ex S. Augustino.... Idem etiam alio modo explicit Alesius part. 3. m. art. 3. Idem denique est quod Joannes docet I. epist. II. vers 19. Eadem plane est distinctio Rom. II. vers. 28. inter Iudeum in propatulo, et Iudeum in

occulto. Ipse etiam Bellarm. cap. 9. Donatistæ dicit Orthodoxos eo modo calumniatos esse tempore Augustini, quo nunc Pontifici, et idem responsum ab ipsis tulisse. » Resp. : Non calumniam, sed verissimam veritatem tradidisse Bellarmiū, ostendo 1. Quia Ecclesia proprie dicta et Ecclesia (a Confessionistis) synedochice dicta, vel constituent unam Ecclesiæ proprie dictam, quam in symbolo Apostolico profitemur: vel 2. constituent unam Ecclesiæ improprie dictam; vel 3. constituent duas, quarum altera sit proprie, altera improprie sic dicta: vel 4. constituent duas, quarum utraque sit proprie dicta: aut 5. utraque improprie dicta. Si primum admittatur; habemus intentum, hoc est, Ecclesiæ proprie dictam, constantem justis et peccatoribus. Si secundum; ergo nulla datur Ecclesiæ una, sancta, Catholicæ proprie dicta in sacris Scripturis et symbolo expressa, quod est per absurdum. Si denique admittatur unum et tribus posterioribus; admittitur re ipsa, quod Amesius dixit Lutheranis et Calvinistis per calumniam affligi. 2. Si vera Ecclesia militans a solo Deo cognosci potest, ejusque fundamentum est prædestinatio, ut vult Calvinus; ergo altera, scilicet externa, in qua sunt mali cum bonis, est distincta a priori. Quis enim dubitet, veram a non vera distinguere saltem specie? 3. Ecclesia universa militans est aliquod totum per aggregationem. Quero ergo, an prior illa (vera prædestinatorm) sit totum, an vero pars posterioris? Si dicas primum; Ergo habemus duas totales Ecclesiæ; quod aut Amesius per calumniam affligi Calvinus. Si secundum; Orgo est visibilis. Copiosius hanc rem excus nuper in Parallelis Ecclesiæ vera et false contra D. Museūm qu. 1. ubi §. 4. distinctionem illam in Ecclesiæ proprie, et in Ecclesiæ, non de Ecclesia. Amesius : « Calumnia est manifesta, quod impingitur illis duarum Ecclesiæ militantum fictio. Non distribuunt Ecclesiæ militanteum in duas species; sed duplum respectum, aut considerationem unius et ejusdem Ecclesiæ distinguunt; unam quoad essentiam internam, et alteram quoad modum existendi externum. Idem plane est quod Bellarm. ipse refert ex S. Augustino.... Idem etiam alio modo explicit Alesius part. 3. m. art. 3. Idem denique est quod Joannes docet I. epist. II. vers 19. Eadem plane est distinctio Rom. II. vers. 28. inter Iudeum in propatulo, et Iudeum in

siam. Si non ita est, producatur vel unicus ejus Commentarii patronus, qui a 1500. fere ante Lutherum annis, citra controversiam fideli, sanctus, sapiens, aperie suam mentem declarari pro Protestantibus contrarios. Museus, quidquid verbis reluctetur, ipsa idem concedit. At enim : « Ecclesiæ cuius ministerium incorruptum est, absolute dici veram Ecclesiæ ». Bene habet: idem prorsus nos dicimus. Sed quare jam : Illa, que absolute dicitur a te vera Ecclesia, vel fingitur talis, vel est? Si non fingitur, sed est absolute vera Ecclesia: vel est talis propter ministerium incorruptum, et puram fidei professionem publicam, vel propter sanctos occulitos in ea latentes. Si primum; ergo forma absolute vera Ecclesia, quia (juxta te) per milie annos ante Lutherum, sancti illi tui clancularii sub Antichristi corruptissimo ministerio latuerunt; et sic effecere, ut que alioquin fuisset falsa Ecclesia, Christi adultera, mater scotiationum etc., tamen propter clancularios illos esset et diceretur vera Ecclesia Dei et sponsa Christi, que tamquam partem nobilissimam contineret illos clancularios, nulli nisi Deo notos. Elige utrum malis. Utroque enim re ipsa fateris, Romanus ante Lutherum per 1000. annos fuisse absolute vera Ecclesia. Non datur autem nisi unica absolute vera Ecclesia Catholicæ, ut ex symbolo constat. Quia hic rima elabarit, non video: Nam aliam formam, que constituitur Ecclesia absolute vera, assignare non potes, nec audies, præter duas predicias. Si vero dixeris, oportere utramque formam esse simul conjunctam; rogo, an in tota solum collectione omnium membrorum, an vero etiam in singulis membris? Si prius; ergo idem prorsus sentis quod nos: scilicet Catholicæ Ecclesiæ debere in omnibus membris habere professionem fidei puram, et in aliquibus nobilioribus etiam sanctificationem charitate perfectam. Si posterius: Ergo illi tui sancti clancularii, qui se per 1000. annos Gygis annulo invisibilis reddidere, non fuerint vera Ecclesia, quia caruerunt pura publicaque fidei professione. Ergo evertis ipsem, quod operose machinatus es: quod erat demonstrandum. Hucusque ad Museum: Nunc redeo ad Amesius, qui foede fallit,

cum jactat ex Bellarm. cap. 9. « Donatistæ olim Orthodoxos eodem modo calumniatos esse, quo nunc Pontifici Lutheri Calvinistæcos »; et deinceps græca fide, ponit verba Bellarmiū et Augustini plane perverse et in aliud secum detorta. Genuina utriusque verba sic sonant. (Addit etiam Augustinus, quod cum calumniarentur Donatiste, Catholicos duas Ecclesiæ facere, unam in terris, que haberet bonos et malos, alteram in celis, que non haberet nisi bonos: respondunt Catholicæ, se non duas facere Ecclesiæ, sed distinguere duo tempora Ecclesiæ: « Eamdem », inquit Augustinus, « ipsam unam et sanctam Ecclesiæ dixerunt nunc habere malos mixtos, tunc non habitur; sicut non ideo duo Christi sunt, quia aliquando mortalis, aliquando immortalis fuit Christus ». Que sunt notanda contra nostros Confessionistæ et Calvinistæ, qui duas Ecclesiæ fingunt). Hucusque Bellarmiū. Cujus verba Amesius omisso est. « Addit », sic allegat: (Cum Donatistæ calumniarentur, Catholicos duas Ecclesiæ facere, unam quæ solos bonos, aliam quæ bonos cum malis contineret: responderunt Catholicæ, se numquam duas Ecclesiæ somniasse, sed etiam distinguere parcer, vel tempora Ecclesiæ etc.). Hæc impostura luce meridianâ clarior est. Cur enimvero Amesius omisit illud: « Unam in terris, alteram in celis etc. », nisi quia mox apparuerit fraus? Nam Lutherani et Calvinistæ cum dicunt Ecclesiæ militatatem constare ex solis sanctis prædestinatis, sine dubio loquuntur de Ecclesia jam in terris; de qua expresse S. Augustinus affirmat, quod continet bonos et malos. Quod vero ait Amesius: « Se distinguere tantum duplice considerationem unius et ejusdem Ecclesiæ; unam quoad essentiam internam, et alteram quoad modum existendi externum »; contra hoc pugnant illi argumenta, que contra Museum produxi quæst. cit. §. 2. ac præcipue ultimum, quod hic repeto: Ecclesia Catholicæ militans in terris vel est unica, vel dum realiter distinctæ et separata. Non duæ, quia id expresse contradicit symbolo. Ergo unica indivisa a se, et divisa a qualibet alia non Catholicæ. Jam subsumo: Atqui non datur unica, nisi illa quam Museus vocali improprie et synedochice sumptam; quod probo: Nam si datur alia præter hanc, erit extra hanc: si extra hanc, erunt due Ecclesiæ separatae, quod est contra Symbolum.

Si dicas, non esse extra, sed intra hanc, que continet sanctos, et non sanctos. Bene! Quid ergo recte nos Catholicci dicimus, et sanctos esse partem, eamque nobilissimam ac unice intentam: non sanctos etiam esse partem unicæ illius congregationis in vera fidei professione unitæ? Ex hac ergo duplice parte confatur integra congregatio Ecclesie militantis; ex spiritualibus scilicet, et carnalibus seu animalibus; ut quivis homo constat duplice parte essentiali, corpore scilicet et spirituali. Sic ergo absurdè dixeris, hominem propriæ dictum sola constare anima rationali; impropiæ vero dictum, corpore et spiritu; ita et hic. Hinc etiam liquet, fallere aut falli eos, qui dicunt, nullum esse motum vite spiritu alijs vel supernaturalis, nisi qui fit secundum supremum gradum, scilicet charitatem. Idem enim est ac si diceretur: nullum esse motum naturalem hominem nisi ratiocinationem.

Bellarum: Nostra sententia est, Ecclesiam unam tantum esse et veram, et eam esse costum hominum, ejusdem Christianæ fidei professione, et eorumdem sacramentorum communione colligatum, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipue unius, Christi in terris Vicarii, Romani Pontificis. Amesius reponit: « Definitionem istam non explicare essentiam Ecclesie, disertis verbis fatetur statim ipse Bellarmius: Definitio nostra, inquit, solum comprehendit hunc ultimum modum existendi in Ecclesia. Qualia autem sit ille modus existendi in Ecclesia, declarat istis verbis: sicut capilli, ungues, aut mali humores in corpore humano. Perinde igitur facit Bellarmius in Ecclesia definitiæ, ac si quis hominem definiret per illa sola quæ repertur in capillis, ungibus, aut humoribus malis». Respond.: Bene philosopharetur Amesius, si Ecclesia esset ens physicum, constans partibus essentialibus: at cum sit ens morale, et aggregatum ex partibus cum aliquo ordine; aut imperite, aut fraudulenter exigit definitionem metaphysicam et essentialem. Porro cum Ecclesia, ut quævis alia communitas, non sit unum et totum nisi per aggregationem partium integrantium, merito eam describit Bellarmius ita, ut possit ratio partis cuivis membro convenire in eo toto; quod utique fieri non posset, si in definitione ponentur tantum ea, que nobilissimis membris ac partibus convenient. Denique cum definitio a Bellarmino data,

sit definitio Ecclesie militantis, debuit sane ita construi, ut non conveniret triumphanti, uti convenit illa Calvinistarum, cum aiunt, Ecclesiam esse cœtum prædestinatorum sanctorum tantum. Quod de subjectione ad unum supremum caput Rom. Pontificem cavillatur Amesius, est squama toties jam convulsa, ad caudam draconis pertinens.

Quæ Gerhardus disp. XI. usque ad thesim. 28. de eadem Ecclesie definitione tricatur, ex dictis facile expediriuntur; et si quid forte in particulari hic non fuisset tactum, abunde in parallelis contra Museum, discussum invenietur.

AD CAPUT X.

Quæ Amesius, et cum eo Gerhardus a thesi 29. usque ad th. 68. verboissime tricantur, de catechumenis, hereticis oculatis, schismatics, excommunicatis etc. nihil nisi meram logomachiam continent, et paucis explicata sunt in Anti-Musei quest. 5. §. 6. Quæ etiam hic transferre libet. I. Apud Catholicos extra controversiam est, et de fide certum, in Ecclesie vera et proprie dicta esse etiam peccatores et reprobos; ac oppositum damnatur ut hereticum in cap. « firmiter », de summa Trinit. concil. Constant. sess. 13. Trid. sess. 6. can. 28. Gerhardus insulse nugatur, dum oppositum Scholasticorum illos excludendum; ut mirum sit, potuisse nonnullis arridere oppositum loquendi modum; quem tamen, si unum Alphonsum a Castro expicias; nec scio an alijs probatus scriptor expresserit. Nam Card. Cajetanus satius obscuræ hac de re loquitor; nec tanti momenti sunt quæ in contrarium affluerunt. Nam 1. puniri possa republica, non facit civem. 2. Posse validè liceare absolvere in articulo mortis, juxta multos Theologos, ex jure divino cuivis sacerdoti in consecratione concessum; juxta alios, cur non possit Ecclesia pro tanta necessitate concedere iurisdictionem extraneam? 3. Papam, si in notiorum haeresim incideret, ipso facto, ipsoque jure divino, etiam ante declaratorium Ecclesiam sentientiam, excidere sua potestate, multo probabilis et communius docetur. Vide Tannerum num. 5. 4. Hereticos manifestos, in sensu compósito, certum est non posse salvari; in sensu diviso autem posse eos salvari quid mirum, cum contrito labem haereseos absterget? IV. Oculatos hereticos simpliciter in Ecclesia admittit Cardin. Bellarm, et alii: simpliciter inde excludit Card. Turrecremata et alii apud Tannerum, utriusque sane ratione probabili. Forte tamen haud inepte conciliabuntur, si dixerimus: In foro externo, et in ordine ad alios, esse eos simpliciter in Ecclesia, in ordine ad se, et in foro conscientie esse simpliciter extra Ecclesiam, ut indicat P. Arriaga num. 13. Et per haec evanescit chaos illud antilogiarum a Gerhardo adversus Bellarm. excitatum. Nusquam sane

nam de bonis et malis sexcenties inculcat, præcipue contra Donatistis. II. Inter Catholicos salva fide et charitate disceptatur, an heretici, schismatics, apostate, excommunicatis, Catechumeni sint in Ecclesia simpli- citer loquendo? Nam secundum quid nemo Catholicorum negare potest, eos aliquatenus pertinere ad Ecclesiam. Catechumeni enim sunt in ea voto: et merito sua fortasse etiam. Ceteros subdi Ecclesie quoad potestatem coactivam, etiam post-separationem, indubitum est. Unde non videtur superset nislis de modo loquendi; in qua III. arbitror, nullatenus esse recedendum a doctrina comuni catechismi concil. Tridentini, cuius verba aperiissima sunt, et ratio per quam efficax. Et sane quidquid sit de excommunicatis et schismatics, quoad hereticos manifestos tam est concors sensus SS. Patrum, (ut agnoscat etiam Museum disp. 3). itemque Scholasticorum illos excludendum; ut mirum sit, potuisse nonnullis arridere oppositum loquendi modum; quem tamen, si unum Alphonsum a Castro expicias; nec scio an alijs probatus scriptor expresserit. Nam Card. Cajetanus satius obscuræ hac de re loquitor; nec tanti momenti sunt quæ in contrarium affluerunt. Nam 1. puniri possa republica, non facit civem. 2. Posse validè liceare absolvere in articulo mortis, juxta multos Theologos, ex jure divino cuivis sacerdoti in consecratione concessum; juxta alios, cur non possit Ecclesia pro tanta necessitate concedere iurisdictionem extraneam? 3. Papam, si in notiorum haeresim incideret, ipso facto, ipsoque jure divino, etiam ante declaratorium Ecclesiam sentientiam, excidere sua potestate, multo probabilis et communius docetur. Vide Tannerum num. 5. 4. Hereticos manifestos, in sensu compósito, certum est non posse salvari; in sensu diviso autem posse eos salvari quid mirum, cum contrito labem haereseos absterget? IV. Oculatos hereticos simpliciter in Ecclesia admittit Cardin. Bellarm, et alii: simpliciter inde excludit Card. Turrecremata et alii apud Tannerum, utriusque sane ratione probabili. Forte tamen haud inepte conciliabuntur, si dixerimus: In foro externo, et in ordine ad alios, esse eos simpliciter in Ecclesia, in ordine ad se, et in foro conscientie esse simpliciter extra Ecclesiam, ut indicat P. Arriaga num. 13. Et per haec evanescit chaos illud antilogiarum a Gerhardo adversus Bellarm. excitatum. Nusquam sane

respons. ad 4. thesim. Ad alterum autem resp. prædicta illa magnifica convenire toti cœtu denominativa, et si omnia et singula formaliter et inhaesive non competant nisi membris præcipuis. Sicut vere et proprie dicitur exercitus victorious, fortis etc. eti multa milia in eo censeantur lixarum, calorum etc. Et regnum propriæ dicitur florentissimum, opulentissimum etc. eti complures e plebe egestate premantur.

Ad CAPUT XII.

Ecclesiam Christi in terris militante (de qua sola hic agitur) esse visibilem omnibus Catholicis, est exploratissima fidei veritas, facieque demonstratur. I. Quia vera Christi Ecclesia est multitudo gentium in Christo benedicendarum, Gen. xii. vers. 3. et spirituale semen Abrahe Gal. iii. vers. 7, 9, 29. De hoc autem semine dicitur. *Multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli, et velut arenam quæ est in littore mari, Gen. xxii. vers. 17.* Et dilataheris ad Orientem et Occidentem, et Meridiem et Septentrionem. Porro haec dilatatio fieri hebet per sensibilem prædicationem nominis Christi. Lue. xxiv. vers. 47. Rom. x. vers. 13. *Quomodo prædicabunt, nisi militant?* Ergo Ecclesia Christi necessario est visibilis. II. Vera Christi Ecclesia est domus Dei Jacob, ad quam omnes gentes fluent. Haec autem domus ab eodem Isaï cap. ii. vers. 2, et 3. et Michæa cap. iv. vers. 1. dicitur: *Mons præparatus in vertice montium, etc. Et ibunt populi multi, et dicent: Venite ascendamus ad montem Domini etc.* Quomodo autem fieri sit concursus tantus, si mons et civitas ista sit invisibilis? Item Isaï. lxi. vers. 9. *Omnes qui viderint eos, cognoscunt illos; quia isti sunt semen cui benedictus Dominus.* Sed hoc nequit fieri, nisi per prædicationem fidei. Quomodo enim credent ei, quem non audierunt, et quomodo audiunt sine prædicante? Ergo. III. Vera Christi Ecclesia est illa, quæ passim prædi- catur in Sacra litteris; haec vero non est nisi visibilis: quia tribuitur ei officium docendi, sacramenta ministrandi, pascendi et arguendi, etc. At constat, haec esse sensibilia et sensibiliter fieri debere. Quis enim audiat hominem Pastorem invisibilem? IV. Obligatur omnes sub pena aeterna damnationis, nos vero Ecclesie adjungere, et sub ejus magisterio perseverare: Ergo Ecclesia necessario est visibilis; quomodo enim alias

illam inveniremus? Antecedentis veritas tam est explorata, ut ipse Calvinus lib. iv. cap. 5. haec asserat. 1. Deum velle, ut in sinu Ecclesiæ aggregentur omnes salvandis, ita ut extra Ecclesiæ nulla sit salus. 2. Ecclesiæ operam salvandis tam esse necessariam, quam est cura matris infantil. 3. Hanc curam circa quilibet durare usque ad ejus mortem. 4. Proinde necessarium omnibus salvandis ejus notitiam. 5. Non omnia esse ad vitam ingressum nisi per Ecclesiæ. 6. Nec remissionem peccatorum haberi extra eam. 7. Discubum ab ea semper afferri extitum. 8. Verbum Dei ab ore Ecclesiæ, et ab ore seminis illius nunquam recessum. 9. Merito perire omnes quicunque Ecclesiæ respunnt. 10. Et haec omnia Ecclesia visibili convenire. Quæ doctrina sana, Catholicæ et verissima est, sed Lutherani et Calvinistis plane adversa. Quomodo enim hæc coherent cum eo, quod idem Calvinus eodem lib. cap. 1. §. 4 dixerat: «Nobis invisibilis, solius Dei oculis conspicuum credere Ecclesiæ necesse est». Et §. 3. «Ad amplexandum eu nudo Ecclesiæ unitatem nihil opus est Ecclesiæ ipsum oculis cernere, aut manus palpare, etc.». V. Denique ad hominem: Lutherani et Calvinistæ communiter essentiam et notas Ecclesiæ non alias admittunt, quam puram verbi prædicationem, et legítimum sacramentorum administrationem: atqui haec utraque est essentialiter sensibilis: ergo et Ecclesia ipsa est essentialiter, et non tantum secundum formam externam et accidentiarum visibilis. Sed jam denuo videamus, quid Amesius de hac visibilitate Ecclesiæ sentiat? «Nos», inquit Amesius, «fatemur, Ecclesiæ militantis, quanvis quoad essentialiem suam formam, et tota similitudinē visibilis, visibilem tamen esse quoad formam accidentalem et externam, in suis partibus, et signillat et conjunctum in cœtibus Ecclesiasticis a Christo institutis. Bellarmiñus itidem quanvis acriter contendat Ecclesiæ esse visibilem, tandem cap. 15. concedit, eam quoad suam formam essentialiæ esse invisibilis». Videamus, inquit, hunc cœtum hominum, qui est Ecclesiæ; sed quod ipse cœtus sit ipsa vera Christi Ecclesia, non videamus, sed credimus. Res illa seu incomplexum illud de quo prædicitur Ecclesiæ ratio ad definitio, visibile quidam est: At complexum prædicti cum subjecto («hic cœtus est Ecclesia vera»), sola fide tenetur. Nulla igitur controversia

restat de ipsa natura Ecclesiæ vera, utrum sit visibilis neene». Resp.: Amesius verbat, cum ait: «nullam controversiam re- stare, an natura Ecclesiæ vera sit visibilis».

Nam 1. quero: Estne homo essentialiter visibilis, an vero accidentaliter tantum quod accidentiarum quendam existendi modum? Si dicas prius, idem necesse est fatearis de Ecclesiæ vera; utrumque certe est essentialiter corporeum. Si dicas posterius, manifeste absurdum admittis de homine, qui solum per accidens potest fieri invisibilis et insen- sibilis, miraculosa scilicet Dei virtute; quod ipsum tamen negat fieri posse hæresis sa- cramentaria. Idem autem prorsus est de Ecclesiæ militante, quæ et certat essentialiter hominibus visibilibus, et exigit unionem in externa professione fidei, sacramentorum usi, itemque gubernationem per caput vi- sibile: quæ omnia essentialiter involvent visibilitatem. 2. Amesius affligit Bellarmi- num, quidam sunt de anima Ecclesiæ, licet non sint de corpore. Atqui ille modus exi- stendi in Ecclesia, qui fit anima tantum videri nequit: Ergo Ecclesia respectu illorum, qui anima tantum sunt in Ecclesia, est invisi- bili. » Resp.: Hic cavillas excussum est su- pra, ubi de eæchamenis et excommunicatis.

Th. 71. «Militans Ecclesia, qua talis etiam, est invisibilis. Dicitur enim talis ob militiam quam exerget. Sed haec est spiritualis et invisi- bili, hostes sunt invisibili, arma sunt invisibili, agnothæta est invisibilis». Re- spon.: Hic Gerhardi aries vitreus similis est hui: Homo ratione natus, qua talis est invisi- bili: Dicitur enim talis ob actus rationales, quos exercet: sed hi sunt spirituales et invisibili: objecta ejus sunt invisibili: instrumenta et regule, (præsentum ultima voluntatis, scilicet Deus), sunt spirituales et invisibili: Ergo homo est invisibilis. Quod certe non sequitur. Homo enim qua homo non est invisibilis; invisibilis enim, utpote maligna natura, negat totum de subjecto. Homo autem qua homo dicit animal rationale, quod sine dubio essentialiter sicut cor- poreum, ita et visibile est, quia essentialiter dicit potentiam discurrendi, et haec est a sensatis ad insensata. Similiter ergo militia Christianorum etsi sit spiritualis, exercetur tamen etiam sine dubio corpore; hostes enim habet visibles, mundum et carnem; arma quoque habet visibili, ut sacramen- ta, et opera bona externa; Agnothætam et contumelias fætæ, quas subjugavit Amesius;

Thes. 72. sic arguit: « Omnis qui actu salvatur, est membrum Ecclesie: injuste excommunicatus actu salvatur, si in isto statu morior: Ergo est membrum Ecclesie. Non visibilis, quia ab ea per excommunicationem separatur. Ergo datur Ecclesie invisibilis, cuius est et manet membrum, etiam si a visibili separetur ». Respond.: Injuste excommunicatus secundum presumptionem in foro externo censetur extra Ecclesiam; in foro interno et a parte rei est in Ecclesie.

Th. 79. « Juxta Bellarmatum, præcipius cultus Ecclesie est spirituale et internus. Ergo ex cultu externo judicari nequit, quoniam proprie sit Ecclesie civis et verum ejus membrum ». Respondeo: Simile est hoc argumentum: Præcipui actus hominis sunt interni et spirituales: Ergo judicari neguit ex actibus externis, quis sit homo. Σορῆ!

Ad CAPUT XIII.

Discutienda hic sententia Amesii de defectibilitate Ecclesie. « Questio hæc, inquit, mera calumnia nittitur. Nos enim non dicimus, Ecclesiam visibilem interdum ita errare in fide et moribus, ut penitus deficiat; quam sententiam nobis affingit Bellarm. Sed dicimus: 1. Hanc aut illam visibilem Ecclesiam (etiam Romanam) posse penitus deficere. 2. Ecclesiam totam militantem, aliquando ita obscurari, ut comparative dici possit invisibilis, quia nulla est conspicua, mundo patens, et publice celebris Ecclesie particularis, uno tempore, quales alio tempore sunt multa. 3. Ecclesiam aliquando visibilem esse non tantum cum defectibus multis in doctrina, disciplina, sacramentis, et administrandi ratione, sed etiam cum variis impuris mixturi: ita ut Ecclesia sit visibilis, cum tamen Ecclesia talis, qualis in omnibus sequitur possimus, sit invisibilis. 4. Hanc item communem defectionem vix unquam contingere docemus, præterquam regnante Antichristo. Sed et Bellarm. ipse cum aliis Pontificis ejusmodi statum Ecclesie futurum docet sub Antichristi regno lib. III. cap. 7. Ita ut nulla restet questio de Ecclesie militantis visibili defectibilitate, sed de Antichristo tantum ejusque regno, de quo alibi. » Ita haec tenus tortuosus hic coluber versat se in omnem partem: sed non elabitor. Nam (ut dissimilem, quod de Romana particulari Ecclesia falso dixit) quid est, « obscurari plane et deficere visibilem Ecclesiam », nisi, nullam esse conspicuum mundoque pa-

tentem ejus partem? At hoc fatetur Amesius contingere tempore Antichristi: ergo tunc non tantum comparative, sed absolute Ecclesia est invisibilis, aut potius nulla. Vera enim Christi Ecclesia « in sole posita est, neminem latet, signum hoc habet, quod abscondi non possit: existat cunctis clara atque perspicua civitas etc. » ut his similibus verbis saepius inculcat S. August. contra Donat. 2. Si Ecclesiam, quam tuto sequi in omnibus, ad fidem pertinentibus possumus, est invisibilis: ergo vera Ecclesia est invisibilis; fallax enim non est vera Ecclesia. Ergo Amesius inique de calumniis queritur, quod dicatur facere veram Ecclesiam invisibilem. 3. Idem aperite repugnat 10. Assertionibus Calvinii supra relatis, præserit 8. et 9. eademque absurditas magis infra patebit. 4. Perverse Bellarmatum in patrocinio sui erroris pertrahere conatur. Ecclesia enim visibilis nullatenus deficit aut obscuratur tempore Antichristi, licet exterminetur publicum fidei tholicae exercitium; immo erunt tunc fortissimi martyres, qui se Antichristo opponunt, eruntque adhærentes Rom. Pontifici, etiam Urbe combusta. His itaque paradoxis Amesii incohærentibus explosis.

Probatur absolute veritas Catholica 1. ex illo Matth. 16. vers. 18. Super hanc petram etc.... portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Matth. ult. vers. 20. Ego vobisum sum usque ad consummationem sæculi. Quæ verba certe dicta sunt visibili Ecclesie, Apostolis scilicet, et qui eis adhæabant; qui cum non essent in propria persona usque ad consummationem seculi permanens rii, necessario ea verba etiam pertinent ad eorum Successores Ephes. iv. vers. 11 et seqq. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam Doctores et Pastores ad consummationem sanctorum... donec occurramus omnes in unitatem fidei... ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamus omni vento doctrinæ etc. Caput Isaï. LXI. de Ecclesia Novi Test. intelligentem esse, Christus ipse testatur Luc. IV. v. 18. Ibi autem dicitur: Fædus perpetuum fream eis; et scient in gentibus semen eorum... Omnes qui viderint eos, cognoscet illos quia iste sunt semen cui benedixit Dominus. Confirmatur idem ratione; quia si remaneret aliquando in mundo sola Ecclesia invisibilis, esset tunc impossibilis salus eorum, qui sunt extra Ecclesiam: non enim salvantur nisi, qui Ecclesiam ingrediuntur; quomodo autem ingredientur nisi eis innotescat? quomodo vero in-

notescat, si est invisibilis? Rursus, quia vel illi occulti invisibilem et obscuratam Ecclesiam conflantes, profiterunt palam suam fidem: et sic Ecclesia non est invisibilis; vel non profiterunt, et sic non sunt vera Ecclesia. Ergo chimera est Ecclesia hominum in terris carens forma aliqua sensibili. Sed jam veniam ad Gerhardum. Gerhardus hic opido jejunus est. Disp. XII. th. 2. per quam incepit argumentatur a defectibilitate Synagoga Judaica ad defectibilitatem Ecclesie Christiana: quod argumentum si quidquam valerer, tolleret etiam invisibilem illum Clangularium cotum, quem Lutherani et Calvinistæ committerunt fingunt.

Thes. 3. et 4. persuasum vult, quasi hoc tantum sentiant Lutherani: « non possit incidere tempus, quo nulli superserint fideles vel pauci; sed hoc dicimus, inquit, persecutio-ibus vel heresiis invalescentibus, vere fideles ad eam pacientem redigi posse, ut non constituent illum aliquem ceterum etc. » At hoc est tergiversari, et errorem sum palliare sub ambiguitate ceteris illustris. Non agitur hic de exercitio publico omnibus permesso et conspicuo in mundo, sed de professione fidei Catholicae, usu sacramentorum, regimine Pastorum, an hæc unquam cessare queant ante consummationem sæculi, vel an eo usque duratio sint? Nos cum Christo et Apostolis duratura assursum: Lutherani nesciunt quid dicant. Reliqua Gerhardina tam insula sunt, ut pigate iis vel referendas vel refellendas immorari. Überius hanc materiam tractavit Gerhardi successor in cathedra Jenensi D. Musaeus, cuius novum et plane singularèm errorem hac in re discussi in parallel. quest. 11. ubi tandem §. 7. ostendit, errorem M. Anton. de Dominis, quo in Ecclesiam Catholicam visibilem (ex presumptione seu vocazione ipsi appellant), admittit nedum omnes Ecclesie Pontifici Romano addictas, sed etiam Graecas, in quibus errores Nestorii, Eutychetus etc. exulant; item Lutheranas et Calvinisticas. Qui error absurdus est: 1. Quia Ecclesiam proprie dictam facit cœtum omnino invisibilem ex solis adulutoribus et simulatoribus conflatum. 2. Quia in præsumpta Ecclesia exequat schismatics et hereticos Catholicos. 3. Quia omnes in fundamento fidei convenire asserit. Alter error Lutheranorum et Calvinistarum communis, absurdior est. Quia 1. Ecclesiam proprie dictam facit omnino invisibilem, in quo convenient cum priori. 2. Constat hanc ex mem-

bris plane chimæricis, adeoque facit cœtum utopicum in antro Caci latitante. 3. Ecclesiam Catholicam ex convocatione, ut ipsi loquantur, spectatam constituant in omnibus cœtibus, ubi servatur Scriptura et Baptismus quod substantiam; qui error est priore tanto absurdior, quanto plures includit hereticorum synagogas. 4. Dicunt, chimæricos illos et utopicos sanctos latuisse ultra 1000. annos sub Papatu; et licet hoc semen sanctum, Dei gratia collistratum noverit separare vite a pretioso, verum a falso, Antichristianum a Christiano; tamen absque peccato cum Papistis in externa fidei professione, sacramentorum usu etc. communicasse: quæ grandis et palmaris absurditas est. Tertio autem cum Museus omnes predictas 4. absurditates suas faciat, ac insuper haec speciale addat: Quod eum ceteri Lutherani (satis consequenter ad suos errores jam relatios) Ecclesiam Catholicam synecdochice acceptam pro omnibus cœtibus ubi servatur Baptismus et Biblia, dicant esse visibilem notam per lectiōnem Scripturae et Baptismi collationem; Museus tamen cum unus et solus (plane inconsequenter) suam illam modernam faciat partim visibilem et conspicuum, partim invisibilem et obscuram, absurditate ceteris omnibus palmarum præripuisse dicendis est. Ita miseri relicta semel liquidissima et simplicissima veritate articuli ab una vera proprie dicta Ecclesia Catholicica, ab una absurditate labuntur in alias, quas in illis parallelis fusius explosas videre licet.

Ad CAPUT XIV.

Ad questionem: An Ecclesia possit errare, Amesius cum suis respondet: « Nos distinguendo statuimus, Ecclesiam (si hoc nomine intelligatur universitas fidelium), non posse errare in iis, que necessaria sunt ad salutem: in aliis posse. Si autem hoc nomine intelligatur universitas Episcoporum talium, quales apud Pontificios constituent Ecclesiam representativam, eos absolute dicimus posse errare. Bellarm. ex adverso statuit: Ecclesiam absolute non posse errare, nec in rebus absolute necessariis, nec in aliis que credenda vel facienda nobis proponit; sive per Ecclesiam intelligatur universitas fidelium, sive universitas Episcoporum. Ubi satis absurde credenda et facienda proponit docet ab universitate fidelium, prout distinguuntur ab universitate E-

piscorum; quasi omnes et singuli fideles essent judices decernentes, quæ sint credenda et quæ sint facienda». Ita Amesius perspicie sycophantatur, affligeret Bellarmino, quod nec expresse, nec implicite assert, imo cui plana (alibi saltem) oppositum statuit. Verba Bellarmino juvat hic fideliter recitare? (*Nostra sententia est, Ecclesiæ absolute non posse errare, nec in rebus absolute necessarii, nec in aliis, que credenda, vel facienda nobis proponit. Et cum dicimus, Ecclesiæ non posse errare, id intelligimus tam de universitate fidelium, quam de universitate Episcoporum; ita ut sensus sit ejus propositionis, Ecclesiæ non posset errare, id est, quod tenent omnes fideles tamquam de fide, necessario est verum et de fide; et similiiter id quod docent omnes Episcopi tamquam ad fidem pertinens, necessario est verum, et de fide.*) Ita Bellarminus: quem more suo Amesius egregie, hoc est, sycophantice «enervat» haec sua impostura. Sed hanc obliter notandum hic est et illud, quod Amesius pro suo illo dogmate hereticorum quæcunq; producat, quod vel speciem habeat aliecius argumentum. Solum ergo conatur eludere fundamenta quinque vel sex a Bellarmio producta, sed in vanum conatur, ut videbimus. Gerhardus vero nihil hic habet, unde antilogias ex Bellarmio necat, quod sane mirum est. Unde jam argumenta Bellarmini, que pro omnimoda Ecclesiæ immunitate a quibuscumque erroribus in fide, affect vindicare luet.

I. — Arg. Bellarm.: *Ecclesia Dei est columna et firmamentum veritatis* 1 Timoth. III. vers. 13. Ubi Apostolus significare vult, veritatem fidei, quod nos, nisi auctoritate Ecclesiæ; et verum esse quidquid Ecclesiæ probat, falsum quidquid illa improbat. Amesius 1. «Per Ecclesiæ hoc in loco non intelligitur proprie universitas vel fidelium vel Episcoporum; sed talis Ecclesia particularis, qualis fuit Ephesina, in qua Timotheus tunc versabatur. Talem autem Ecclesiam posse deficere, experientia constat». Resp.: Amesius, quod dicit, probare debuisse. Nos autem facile probamus oppositum: quia licet Timotheus fuerit in Ecclesia particulari, fuit tamen simul in universali, qui fuit in aliqua parte Ecclesiæ universalis, sicut qui in cubiculo ambulat, etiam in domo ambulat. Amesius 2. «Non dicitur columna, quod Ecclesia firmet et sustineat veritatem (ait Contarenus), sed quoniam firmatur et

sustentatur a veritate. Respond.: Plus hinc non efficitur, quam Ecclesiæ non esse primam veritatem, adeoque primariam columnam, quæ tantum sustentat et non sustentatur, qualis Deus tantum est; est tamen secundarium fundamentum et columna, quæ quidem sustentatur a Deo, sustinet tamen et firmat in veritate singulos fideles. Dicitur ergo columna et firmamentum veritatis tam active, tam passive, modo explicato. Amesius 3. «Sed hinc non sequitur, nullum errorem in ea periperit. Veritas enim potest illam columnam sustentare, et ab illa columnæ portari, quæ errorum aliquem simul portat». Resp.: Nuda antithesis *quæcunq;* probat, adeoque non enervat nostrum argumentum. Et certe per absurdum est haec assertio Amesii. Pari enim ratione possit quelibet secta Hebraeorum, Turcarum, Hæreticorum etiam dici columna et firmamentum veritatis, quia cum plurimis perniciose mendacis aliquas veritates omnes illæ secte tradunt. Nec ipso pater mendacii diabolus suas deceptions sine aliquo temperamento veritatum hominibus miseric instillat et persuadet. Equidem in hoc Amesius sensu facile concesserit Matthie Nettheno, cum in elogio, quod panxit suo Amesio, vere illum pronuntiasse «columnam et stabilimentum veritatis». Amesius 4. : «Veritas haec appenditur Ecclesiæ tamquam columnæ, quandiu ibi veritatis necessaria professio conservatur. Nec evadit Bellarm. cum ait: «(Hoc modo officina librariorum et arcæ custodiunt veritatem; et si de custodia ageretur, melius arce, quam columnæ Paulus comparasset Ecclesiæ.) «Nam custodiunt illæ quidem ut instrumenta libros veritatis: sed non custodiunt veritatem, ut propria ejus subjecta; non custodiunt professionem veritatis, ut ejus testes. Haec alii rebus non convenient praterquam Ecclesiæ soli. Phil. II. vers. 15. Resp.: Hoc est gnavoriter ineptire, et sine ullo fundamento verbe multiplicare. Quale enim elogium Ecclesiæ hoc est, quod sit columna et firmamentum veritatis, si conditum tantum sit? Numquid etiam mendacissimo Satanae convenient hoc modo? Numquid est similis haec nugatio, illi Cingarorum dicentium: Si diu vixeris, senesces. Apage nugas! Omitto alias duas Amesii evasionses plane etiam futilem. Alias aliorum Lutheranorum et Calvinistarum accurate excutit P. Forerius in 1. part. Questionis vexatae.

II. — Arg. Bellarm.: Ecclesia gubernatur

a Christo, tamquam a Sponso suo, et a Spiritu S. tamquam ab anima; ergo si Ecclesia in dogmatibus fidei vel morum erraret; Christo et Spiritui S. error tribueretur. Christus tenet omnem errorem removere ab Ecclesiæ, ex quo magnum oritur malum: talis autem est omnis error circa fidem. Amesius 1. : «Ecclesia gubernatur a Christo, ne erret ad mortem, non ne erret omnino. Gubernatio autem Christi non debet extendi ultra suum finem». Resp.: Sit ita. At jam subsumo: sed omnis error, quo quis Deum voluntarie reddit mendacem, est error ad mortem: Ergo tenet Christus talen errorum arcere ab Ecclesia. Subsumptum probatur: Quia, ut certum Dei verbum predicare, quod non est tale; aut negare esse Dei verbum, quod re ipsa est tale, idque cum asseverations reflexa super infallibiliter veritatem, utique est mendacium perniciose, Deoque contumeliosum, quis hoc neget? At hoc ipsum faceret Ecclesia, quoties falsum articulio fidei divina credendum proponeret, licet non ut absolute ad salutem necessarium. Diceret enim Deum falsum revolare. Ergo. En quanto temeritatis et impietatis est, non sub dubio, sed tamquam ex divino oraculo prodeuentes jactare imagines phantasmatum suorum? Nemo nisi suorum phantasmatum sclerulus idololatria id negaverit. Ex jam dictis etiam evanescunt aliae tres evasionses Amesii eodem spectantes. Ad illud quod num. 5. n. i. : «Si haec ratuimacula valeret quicquam, sequeretur inde, nullum fidelem posse errare. Omnes enim fideles gubernantur a Christo, et a Spiritu S.» Resp.: Nego sequel, quæ vito procedit a sensu compposito ad divisum. Ratio, quia illa promissio Dei ad assistentia infallibili non habet necessariam connexionem ex lege Dei cum singulis fidelibus, sicut cum tota Ecclesia, (nisi speciale privilegium, ut in Apostolis factum, intervenierit). Sic tota res publica habet ius gladii, non tamen singuli cives.

III. — Argum. Bellarm.: *Si Ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus Matth. xviii. v. 17.* Amesius 1. «Per Ecclesiæ hoc in loco intellexit ante Bellarmin, lib. n. cap. 13. Concilium generale. Postea cap. 19. Episcopum vel cotum cum Episcopo, vel denique Papam. Hic jam intelligi vult universitatem vel fidelium, vel Episcoporum. Cum tamen certum sit, nihil horum intelligi possit, sed illam Ecclesiæ, cuius frater offendens est membrum, ad quam ex

instituto Christi debet deferri. 2. Audire, non est credere Ecclesiæ in omnibus, sed auscultare increpationi aut admonitioni de peccato, ex verbo Dei depropria». Respondeo: Etsi haec omnia liberaliter demus Amesio, que veritas negat, adhuc tamen vincimus inde intentum. Hinc enim efficaciter a minori ad maius ita arguimus: Si Ecclesia particularis in causa politica et particulari sub pena excommunicationis audienda est; quanto magis Ecclesia universalis in controversia fidei ac morum gravissima, que ipsum Deum, et universum fidelium cotum offendit?

IV. — Argum.: Ecclesia est sancta quoad professionem dogmatum: ergo nihil haec continet nisi sanctum. Amesius 1: «Hac ratione sequeretur, hanc vel illum singularem fidem, qui sanctam habet professionem, non posse errare». Respond.: Hoc sequeretur forte iuxta logicam quodlibeticam. Quæ enim connexio inter publicam et privatam fidei professionem? Toti Ecclesiæ universitati, itemque ejus capiti, non singulis fidelibus Christus promisit immunitatem ab errore. Amesius 2: «Professio fidelium singularium et Ecclesiæ, nihil ex primaria sua intentione continet nisi sanctum: sed ex errore et infirmitate aliquid non sanctum potest admixtum habere». Respond.: Amesius more suo, antithesim pro solutione repetit, et quidem sine ulla umbra probatio-

nis. V. — Argum.: Si esset vera Calvinio sententia, tum maxima pars dogmatum posset in dubium vocari. Nam credere illas divinas Scripturas, non est omnino necessarium ad salutem. Ergo posset aliquis, iuxta Calvinum has negare, aut de earum auctoritate dubitare sine ulla noxa. At hoc est absurdissimum: et nec ipse Calvinus permitteret dubitari de Scripturis: ergo falsum est, solum in rebus necessariis ad salutem, Ecclesiæ non posse errare. Amesius: «Vere hoc dicitur de iis, quorum fides pendet ab Ecclesiæ auctoritate: sed non de iis, qui per Spiritum gratiae radicantur in fide sua, per, et propter auctoritatem Dei». Nota: Amesius moresu enervavit hic Bellarminum, detrunando enormiter argumentum, ejusque probacionem. Certe ad rem nihil facit sycophanticus iste cavillus jam sepe excessus. Nos enim Catholici credimus per et propter auctoritatem Dei nobis per os suum ordinarium, Ecclesiæ scilicet, loquentis, Econtra Lu-

therani et Calvinistæ sibi persuadent, sua somnia esse verbum Dei sibi immediate dictum. Aut si hoc non, unde ergo hauserunt? A seipsis? hoc e quidem negant. An ab aliis Hi vero si sunt fallibiles, quomodo tuto illis credunt? Si infallibiles, cur potius hi, quam Ecclesia Catholica? Ultimum argumentum est ex Patribus, qui omnes ad Ecclesiam provocant in questionibus fidei quibuscumque, quod nullo modo facerent, si Ecclesiam falli posse existimarent. Amesius: « Nos loco multarum demonstrationum unam instantiam dabimus manifesti erroris Ecclesie ». Augustini et Innocentii I sententia, sexcentos circiter annos viguit in Ecclesia, Eucharistiam etiam infantibus esse necessariam. « Verba sunt Maldonati Jesu in Joan. vi, quæ explicari possunt ex Augustino de peccatorum merit. et remiss. lib. i. cap. 24. » Christi Ecclesia institutum tenet, non posse quemquam hominem absque Dominicae mensæ participatione ad vitam æternam pervenire. « Quod nominatum de infantibus affirmat, ex consensu Innocentii P. lib. i. contra Julianum cap. 2. et lib. iii. cap. 11. contra 2. Epist. Pelag. lib. ii. cap. 4. Jam vero contraria sententia in Ecclesia viget; et concilium Trident. anathema denuntiavit sententia priori, atque adeo Innocentio Papæ et Augustino cum Ecclesia tota illius actatis ». Sess. 21. canon. 4: « Si quis dixerit, parvulus antequam ad annos discretionis pververin, necessarium esse Eucharisticæ communionem, anathema sit. » Vel certe Papam cum Ecclesia, vel concilium cum Papa graviter errasse necessum est. » Respond.

1. xxv' ἀνθρώποις: Si falsa est definitio concil. Trident., cur Lutherani et Calvinistæ illam sequuntur? Si vera: et simul etiam verum, quod sex primis sæculis creditum sit, Eucharistiam esse infantibus ad salutem necessarium; Ecclesia sex primorum sæculorum perniciose erravit circa medium ad salutem in re ipsa necessarium; quod non potest cadere in veram Dei Ecclesiam, ut videtur etiam Amesius supra agnoscisse. Respond. 2.: absolute, SS. Innocentio et Augustino falso attribui eam doctrinam: ut cum P. Gretsero dudum contra Calixtum ostendit 2. part. Irenici cap. 7. in S. Innocentio. Neque enim sancti illi de communione reali SS. Eucharistie, sed tantum de spirituali per Baptismum loquuntur. Falsum etiam est creditum esse in Ecclesia olim eam communione necessitatem; ut ostendit contra recensionem Graecorum Schismatistarum errorem Petrus Arcadius lib. iii. cap. 40. et seq. Lapsos autem in hoc fuisse nonnullos Catholicos, et in his Maldonatus, jam dudum monuit Gretserus tom. 2. lib. iv. de Rom. Pontif. cap. 10. Mirum est, cavillationem hanc a Witackero primo propositam, a Gretsero discussam, toties interim a Petro Molinaeo, Amesio, Calixto, Crocio (et quo non?) repetitam, rursus, ut putidissimam crambem recoqui, nec quidquam ad solidam Gretseri solutionem infringendam adferri. Quamquam ne Maldonatus quidem pronuntiavit, viguisse illam sententiam in tota Ecclesia, et ab omnibus receptam fuisse, sed loquitur indefinite; et si nec in hoc veritatem eum attigisse fateamur.

VINDICÆ

PRO LIBRO QUARTO

DE NOTIS ECCLESIAE

Ad CAPUT I.

Tractationem de notis Ecclesie Bellarminius hoc cap. ait esse utilissimam. Amesius multa et mira opponit. 1. inquit: « Nullum omnino eam usum habere, si verum sit quod Bellarm. affirmat lib. iii. cap. 2. » Ecclesiam esse cōtum honinum ita visibilem et palpabilem, ut est cōtus populi Romani, aut regnum Galliae, vel respubl. Venetorum. « Super vacuum enim esset et plana ridiculum, sollicite disputare de notis regni Galliae aut reipublicæ Venetorum. » Resp.: Hæc cavitatio jam supra tractando de visibilitate Ecclesie explosa est: ubi prius illud principium (nempe, cōtus qui profiteret fidem Christi, sacramentorumque usum habet sub regime unius Pastoris visibilis, est vera Dei Ecclesia), sola fide innescit, et ante fidem suspectam nonnisi probabili persuasione tenetur. Quia vero evidenter nulli viatori innescit potest veritas fidei et sacramentorum Christianorum, adeoque Ecclesie essentia; necesse fuit nobis tradi notas aliquas, ex quibus veluti proprietatis exterioris sese prodentibus disceremus, quisnam esset ille cōtus, cui competit illa definitio. Ideo utilissima est hæc tractatio. Sicut enim in naturâlibus essentiâ rerum nobis non innescunt, nisi per aliquas proprietates sese exterioris prodentes; ita multo magis essentia rerum supernaturalium. Amesius 2.: Hæc tractatio ex sententia Bellarmini: « Nullum usum habere potest apud eos qui non runt, quænam sit Christiana fides, que sacramenta, et quis Rom. Pontifex: quia ex istis definitionem Ecclesie, adeoque certam ejus notitiam habent, si modo Ecclesie sit (ut Bellarm. contendit) cōtus hominum eisdem Christianæ fidei professione, eorum

demque sacramentorum communione colligatus, sub regime legitimorum Pastorum, ac præcipue Rom. Pontificis. » Respond. : Ut nota sint sufficientes ad indicandam veram Christi Ecclesiam, Bellarminus hæc tria requirit. 1. Ut sint propriæ rei discer-

Ad CAPUT II.

Ut nota sint sufficientes ad indicandam veram Christi Ecclesiam, Bellarminus hæc tria requirit. 1. Ut sint propriæ rei discer-